

Палітыка ў Інтэрнэце: сусветныя тэндэнцыі і беларуская рэчаіснасць

Юры Чавусаў

Глабальная грамадзянская супольнасць

У сучасным свеце сродкі камунікацыяў граюць надзвычай важную ролю, якая нават не саступае ролі вытворчых галінаў грамадскага жыцця. Але сярод новых відаў камунікацыяў, бадай, што найважкім можа лічыцца сусветная сетка Інтэрнэт, як па хуткасці распаўсюджвання, так і па таму ўплыву, якой яна аказвае на грамадства. Сёння колькасць карыстальнікаў Сеціва набліжаецца да мільярда, а аб'ём сукупнай базы дадзеных эквівалентны 550-ці мільярдам папяровых старонак. Гэта ўжо нешта накшталт супер-кнігі з борхэсаўскай «Бабілёнскай бібліятэкі» – кнігі, якая змяшчае ўсе назапашаныя чалавецтвам веды і якую можа чытаць ўсё чалавецтва разам.

Вядома, што такі новы выбух масавай камунікацыі не мог не адбіцца і на палітычнай сферы чалавечага жыцця, на адносінах улады і падпарадкавання, на механізмах дзяржавы і дэмакратыі. Стварэнне Інтэрнэту, як ў свой час вынаходніцтва кнігадрукавання ці тэлебачання, мае далёкасяжныя сацыяльныя і палітычныя наступствы, якія пакуль што мала прагназуемы. Новая цацка ўсяго чалавецтва пакуль застаецца ўсяго толькі цацкай, аднак ўжо зараз мы можам заўважыць тыя тэндэнцыі, якія абяцаюць у выніку карэнным чынам і ў сусветным маштабе змяніць палітычную культуру і лад ажыццяўлення дзяржаўнай улады.

Сучаснае грамадства зараз як ніколі згуртаванае вакол сродкаў масавай інфармацыі, таму першасны аспект палітычнага ўплыву Інтэрнэта абумоўлены яго функцыяй сродка масавай інфармацыі, аналагаў якому гісторыя не ведае: кожнаму карыстальніку даступныя ці не ўсе дасягненні сусветнай цывілізацыі. У гэтым сэнсе ён адначасова падобны і да тэлебачання ці кінематографу, якія ёсць сродкі масавага спажывання, і да кнігі, якая ёсць сродак камунікацыі

індывідуальнага спажывання. Інтэрнэт дазваляе кожнаму карыстальніку ў рэальным часе ўступаць у кантакт з амаль кожным іншым ва ўсім свеце. Тэарэтычна, такія магчымасці існавалі і раней, але спецыфіка сённяшняй сітуацыі ў тым, што зараз яны сталіся даступнымі для шырокіх колаў – кошт паслугаў зараз настолькі танныя, што не могуць быць перашкодай для прадстаўнікоў сусветнага сярэдняга класу, якія складаюць асноўную масу спажываючых інтэрнэт-прадукту. Інтэрнэт з самага пачатку ствараўся і развіваўся на бясплатнай аснове – спажывец часцей за ўсё фактычна аплочвае паслугі толькі лакальнага пастаўшчыка сувязі, а сам пошук і перасылка інфармацыі карыстальніку нічога не каштуюць. Гэта і прыцягвае да Інтэрнэту мільёны чалавек.

Такім чынам, створаны беспрэцэдэнтны сродак злучэння ў адно глабальнае поле нацыянальных камунікацыйных прастораў, раней існуючыя нацыянальныя медыйныя межы апынуліся разбуранымі, фактар геаграфічнае аддаленасці робіцца амаль неістотным для руху інфармацыі.

Гэтая новая камунікацыйная прастора сусветнага памеру сталася падмуркам для фармавання новага суб'екту міжнароднага жыцця – сусветнай грамадзянскай супольнасці. Калі раней выраз «сусветная супольнасць» служыў сінонімам для азначэння пазіцыяў толькі ўрадаў, то зараз мы і на сусветным ўзроўні маем тое, што ўжо даўно існуе на узроўні дзяржаваў: з аднаго боку – пазіцыя дзяржаўная, з іншага – пазіцыя грамадства ў асобе грамадзянскай супольнасці. Грамадзянская супольнасць, як вядома, ў адрозненне ад дзяржавы, не можа атаесамляцца з нейкім суб'ектам – яна складаецца з палітычных партыяў, неўрадавых арганізацыяў, грамадскіх рухаў, прэссы, прыватных ВНУ і г. д. Да таго ж пры яднанні на сусветным ўзроўні грамадзянская супольнасць, захоўваючы ўдзельнікаў нацыянальнага парадку, атрымоўвае і новыя рысы.

Інтэрнэт значна змяніў спосабы ўзаемадзеяння і радыус дзеяння не-

ўрадавых арганізацыяў і грамадска актыўных індывідаў. З'явілася магчымасць для сусветных віртуальных кааліцыяў, якія яднаюць аднадумцаў па ўсім зямным шары і дазваляюць дапамагаць адзін аднаму шляхам абмену інфармацыяй ці распрацоўкі агульнай праграмы дзеянняў. Ідэнтычнасць мэтаў геаграфічна разрозненых арганізацыяў дазваляе ім аб'ядноўвацца ў магутныя саюзы, якія могуць кардынаваць сваю дзейнасць ў сусветным маштабе і ажыццяўляць буйныя супольныя акцыі. Прыкладам з'яўляецца рух антыглабалістаў. Калі ў 1998 годзе каля 600 разнастайных арганізацыяў з амаль 70 краін выступілі супраць праекта дамовы аб міжнароднай інвестыцыйнай дзейнасці, то дзякуючы акцыям, скаардынаваным праз Інтэрнэт, яны здолелі істотна паўплываць на працэс прыняцця канчатковага рашэння. І зараз масавыя пратэсты антыглабалістаў падчас саммітаў у Сіэтле, Праге ці Генуе арганізуюцца менавіта праз сусветнае павуцінне. Парадокс: Інтэрнэт, гэты рухавік глабалізацыі, служыць яе праціўнікам. Пратэстныя рухі, якія сталі дзейным сродкам ажыццяўлення ўнутранай палітыкі, дзякуючы Інтэрнэту набылі сусветны памер і зараз з'яўляюцца эфектыўным сродкам ўздзеяння міжнароднага трэцяга сектара на міжурадавыя арганізацыі.

Зараз амаль кожны можа пазбавіцца былога пачуцця адзіноты, заглянуўшы ў WWW і знайшоўшы там новых сяброў-аднадумцаў. Тым самым адчыняецца новы моцны рэсурс, які стымулюе грамадзянскую актыўнасць у планетарных маштабах. Пры гэтым зноў, як ў часы панавання рыторыкі як асноўнага сродка камунікацыі, грамадзкая актыўнасць адначасова робіцца забавай, бо большасць карыстальнікаў выходзіць у Сеціва дзеля прыватнай камунікацыі і пошуку забаўляльнай інфармацыі.

Аднак глабальнаму грамадзянскаму супольніцтву, ў адрозненне ад нацыянальнага, супроцьстаіць не канкрэтны адрасат ў асобе ўрада, а кангламерат з нацыянальных урадаў, струк-

тураў ААН, міжнародных фінансавых арганізацыяў кшталту МВФ ці Сусветнага банку, рэгіянальных эканамічных супольнасцяў кшталту Эўразвязу, наватпрыватных транснацыянальных карпарацыяў. Гэта значыць, што ў сферы міжнародных зносінаў пачынаецца новая эпоха – зараз у гульнях планетарнага маштабу будуць паўнаважныя прадстаўленыя ня толькі нацыянальна-дзяржаўныя ці карпаратыўна-эканамічныя інтарэсы, але і сусветныя трэці сэктар.

Такім чынам, Інтэрнэт не толькі даў новы імпульс міжнароднаму гандлю, але і звязаў цывілізацыю ў сапраўды глабальны соцыум, глабальную інфармацыйную цывілізацыю, сусветную вёску. Палітычнае жыццё, ўслед за эканамічным, становіцца інтэрнацыянальным. Гэта сапраўды новы выклік магутнасці нацыянальнай дзяржавы, якая па ўсіх напрамках зараз саступае актыўнасці між- ці неўрадавых структураў. Сетка змяняе магчымасць нацыянальнага ўраду ўплываць на свое грамадства, бо павышае ўплыў інтэрнацыянальных фактараў. Не, Інтэрнэт не замяніў нацыянальную дзяржаўную ўладу, але стварыў новыя варункі для яе дзейнасці.

Дэмакратыя-online?

Яшчэ адна важная рыса Інтэрнэту – ў ім не мае сэнсу пытанне, хто ім валодае. Гэта тое самае, як пытаць, хто гаспадар прэсы ў грамадстве, дзе існуе свабода друку: так, у асобных газетаў ці тэлевізійных каналаў існуе канкрэтны гаспадар, але прэса як цэлае не належыць нікому, і таму можа лічыцца вольнай. Дэцэнтралізацыя – вось тэндэнцыя глабальнага інфармацыйнага грамадства, якая выразна праявілася ўжо напачатку фармавання Сусветнага Павуціння. Таму Інтэрнэт, відавочна, гуляе пазітыўную ролю ў працэсе ліквідацыі дыктатураў, забяспечыўшы вольны доступ да інфармацыі – прыклады можна назіраць ў многіх краінах. У той жа час пагроза позбаўлення сваёй выключнай манополіі на веды прымушае сучасныя дыктатуры неяк абмяжоўваць вольнае карыстанне Сецівам, бо ўвогуле адмовіцца ад небяспечнай цацкі – значыць патрапіць на абочыну сусветнага развіцця. Глобалізацыя, якая б яна не была дрэнная, непазбежна, асабліва ў інфармацыйнай сферы. У сучасным свеце немагчыма стварыць рэжым, ізаляваны ад сусветнай цывілізацыі.

Што ж адбываецца, калі дэмакратыя пачынае ажыццяўляцца ў віртуальнасці?

Так, вольнае распаўсюджанне

ідэяў і ідэялогіі дэмакратычнага духу праз Інтэрнэт – моцная пагроза аўтарытарным рэжымам. Аднак яшчэ небяспечней для іх тое, што ён дазваляе людзям даведацца аб плюсах дэмакратычнага жыцця шляхам ліставання з замежнікамі. Такім чынам, адбываецца, так бы мовіць, дыфузія дэмакратычных каштоўнасцяў – людзі кантактуюць з іншай палітычнай культурай і патроху ўспрымаюць яе. Тое ж быццам бы робяць прэса і электронныя медыя, але ў выпадку Інтэрнэта маецца адваротная сувязь у рэальным часе і яго значна цяжэй кантраляваць. Некаторыя ўрады прадпрымаюць значныя высілкі для абмежавання сваёй нацыянальнай часткі net'у, ажыццяўляючы строгі кантроль за злучэннямі з замежнымі сэрвэрамі. Аднак гэта малаэфектыўна і патрабуе значных фінансавых сродкаў. Зрэшты, існуе шмат магчымасцяў абыходзіць гэтыя блокі. Можна параўнаць гэта са спробамі кантраляваць прыватныя радыёпрыёмнікі ў нацысцкай Нямеччыне, ці капіравальныя прыстасовы – ў Савецкім Саюзе.

Памянёная глабальная грамадзянская супольнасць дазваляе такім чынам мабілізаваць ўнутраную апазіцыю, калі яна ставіць перад сабой мэты, супадаючыя з агульначалавечымі каштоўнасцямі.

Дарэчы, ў ЗША, краіне з найбольшай доляй карыстальнікаў Інтэрнэта сярод насельніцтва, 90% карыстальнікаў – гэта патэнцыйныя выбарцы, 40% з якіх цікавіцца палітычнай інфармацыяй з Інтэрнэту. Таму тут Інтэрнэт стаў звыклай часткай перадвыбарчае барацьбы. Але Майкл Корнфілд, даследчык лічбавай дэмакратыі з універсітэта імя Дж. Вашынгтона (Нью-Ёрк), сцвярджае, што Інтэрнэт змяняе знешнюю форму палітыкі (агітацыя, перадвыбарчая кампанія, лабіраванне), не змяняючы яе сутнасці. Але адзначым, што ў адрозненне ад інфармацыйных атак, што ажыццяўляюцца праз традыцыйныя СМІ, кампрамат, распаўсюджаны праз Інтэрнэт, цяжка абвергнуць з-за ананімнасці і недасягальнасці аўтара.

Таксама Інтэрнэт дазваляе без асаблівых перашкодаў абыходзіць шматлікія дзяржаўныя забароны, ствараючы сваеасабліваю зону інфармацыйнай анархіі, дзе можна віртуальна займацца тым, што ў рэальнасці забаронена і нават утрымлівае склад злачынства (напрыклад, прапаганда расізма альбо распаўсюджванне парнаграфіі). Так, існуюць пэўныя нормы і пагадненні па прадукіненні парушэння аўтарскіх правоў ў Інтэрнэце, але выпадак з Napster'ам дэманструе іх мізэр-

ную эфектыўнасць. Можна ўвесці пэўныя абмежаванні на нацыянальнай частцы net'a (як гэта робіцца ў Кітае), але забароненая інфармацыя заўжды буддзе даступная звонку, з краінаў з больш лібэральнымі рэжымамі. Усё сказанае сведчыць аб тым, што глабальная сетка камунікацыі фактычна не падпарадкоўваецца ніводнаму з ўрадаў і жыве па сваіх уласных законах. Таму ўзнікае пытанне: а ці ня трэба стварыць ў Інтэрнэце нешта накшталт ўраду і выкарыстоўваць яго магчымасці шляхам электронных плебісцытаў?

Письменнік Дэн Сімманс, ў сваім рамане «Гіперыён», намаляваў свет, ў якім звычайны для нас дзяржаўны заканадаўчы орган – парламент – заменены на пастаянна дзеючы Альтынг. Гэта нешта накшталт чата, дзе 24 гадзіны ў суткі адбываюцца абмеркаванні важных для грамадства пытанняў і праводзяцца галасаванні, ў якіх можа прыняць удзел кожны грамадзянін і вынікі якіх маюць якасць закона. Вядома, гэта фантастыка, але падобныя праекты абмяжоўваюцца і могуць неўзабаве ператварыцца ў блізкую перспектыву.

Як заўважае Макс Каазе, прафесар паліталогіі Брэменскага ўніверсітэту, мае сэнс дадаць пытанню аб электроннай дэмакратыі сістэматычны характар і абмяжоўваць яго ў кантэксце прамой дэмакратыі. Напрыклад, у Нямеччыне, дзе зараз ў канстытуцыйнай сістэме практычна адсутнічаюць элементы рэфэрэндума, можна надаць моц працэдурам электроннага галасавання і спрасціць іх уваходжанне ў электронную сець. Але спачатку трэба ўдасканаліць спрыяльныя тэхнічныя ўмовы і магчымасці (напрыклад, верыфікацыя лічбавага подпісу), якія зараз праходзяць адпрацоўку і хутка ўжо будуць рэалізаваныя на практыке. Пры гэтым парадыхма лічбавае дэмакратыі дазволіць павысіць ўзровень палітычнага дыскусіі, пашырыўшы кола ягоных удзельнікаў. Сацыялагічныя дадзеныя сведчаць, што большую частку карыстальнікаў WWW складаюць «маладыя-нежанатыя», сярод якіх распаўсюджаны абсэнтэзізм – яны звычайна не ходзяць на выбары і ўвогуле палітыкай не цікавяцца. Такім чынам, электронная дэмакратыя можа далучыць да галасавання новых грамадзян і такім чынам павысіць легітымнасць дэмакратычнай палітычнай сістэмы ў цэлым. Да таго ж, Інтэрнэт дае доступ да гіганцкай колькасці інфармацыі, што, з аднаго боку, правялічвае ўмовы выбара, а з другога – павышае ролю сваеасаблівых інфармацыйных пасярэд-

нікаў, якія дазваляць арыентавацца у вялізнай колькасці інфармацыі. Такія пасярэднікі, накіраваныя на сённяшніх інфармацыйных агенцтваў і газэтаў, павінны трохі паменшыць якасць Сеткі як зоны анархічнага распаўсюджвання інфармацыі.

Першай спробай правядзення галасавання праз net стаў эксперымент па электронных выбарах ў орган, які павінен займацца размеркаваннем доменных імёнаў – даволі важнае пытанне з пункту гледжання эканамічных інтарэсаў. Яны адбыліся ў кастрычніку 2000 году ў Каліфорніі (старым цэнтры плібісцытарнай дэмакратыі), але ўдзел ў іх прымаў выбаршчыкі са ўсяго света. У прынцыпе, правам галаса на першых інтэрнэт-выборах валодалі ўсе карыстальнікі – любы чалавек, які меў адрас электроннай пошты, мог зарэгістравацца і атрымаць свайго кшталту выбарчы бюлетэнь. У выніку ўдзел ў галасаванні прынялі толькі 34 000 чалавек – занадта мала для сусветнага плібісцыту, але трэба ўлічваць, што рэкламная кампанія не была занадта гучнай. Дарэчы, эксперымент праводзіўся няўрадавай арганізацыяй ICANN пры ўдзеле шматлікіх прадстаўнікоў дзяржаў. Яны чакалі, што ўдзел ў галасаванні прымуць некалькі мільёнаў чалавек, але і выніковая колькасць удзельнікаў дазволіла надаць фармуемаму органу некатораю ступень легітымнасці і атрымаць досвед, неабходны для правядзення падобных мерапрыемстваў у будучыні. Прынамсі, пачалася працоўка механізмаў непасрэднай электроннай дэмакратыі, якія ў будучыні дазваляць не толькі вырашаць пытанні, важныя для інтэрнэт-грамадскасці, але і працаваць ў сферы ўласна палітычнага жыцця, не звязанага з Інтэрнэтам.

Яшчэ раз адзначым, што выбарамі, якія ў прынцыпе мелі вялікае значэнне для інтэрнэт-супольнасці, займалася некамерцыйная арганізацыя. Гэта дазваляе меркаваць, што хутка Сетка выйдзе з-пад кантролю ўрада ЗША, які ў свой час адыграл галоўную ролю ў стварэнні яе вайсковага прататыпа. Менавіта Злучаныя Штаты дамінуюць ў Інтэрнэце па ўсіх напрамках, але зараз Інтэрнэт функцыянуе толькі як глабальная адзінка, занадта дынамічная, каб ёй кірвала адміністрацыя адной дзяржавы. Таму нормы рэгулявання для інтэрнэта працоўваюцца «знізу», самім інтэрнэт-супольніцтвам, праз такія арганізацыі, як World Wide Web Consortium ці Internet Engineering Task Force. Гэтыя няўрадавыя ўстановы працоўваюць

пераважна пытанні тэхнічнай уніфікацыі і стандартызацыі. Можна сказаць, што менавіта яны кіруюць ў Інтэрнэце. Аднак гэтае кіраванне абмяжоўваецца ўсталёўваннем правілаў гульні і носіць выразны тэхнакратычны, непалітычны характар.

Іншая сістэма рэгулявання жыцця ў сусветным павуцінне – нормы інтэрнэт-этыкету. Ён надзвычай гібкі і ліберальны, але на практыке яго невыкананне можа мець даволі дрэнны наступствы – парушальніка м пагражае грамадская ганьба, байкот, ці нават атака хакераў. Гэты механізм рэгулявання электроннай дэмакратыі паказвае, што мы назіраем фармаванне новай культуры, са сваёй мараллю, а маральныя нормы – надзвычай гібкі і дзейсны сродак рэгулявання жыцця.

Цэнзура ў віртуальнай прасторы: беларускі досвед

Віртуальная рэальнасць, нягледзячы ні на што, застаецца звязанай з рэальнасцю наяўнай. Падвоены свет прапануе нам выбраць паміж глабальным грамадствам і грамадствам нацыянальным, але ў любым выпадку, цяжар рэчаіснасці будзе замінаць вольнаму палёту ў інфармацыйнай прасторы. Нажаль, для Беларусі гэта стала асабліва заўважна 9 верасня 2001 года падчас выбараў Прэзідэнта.

Справа ў тым, што ў Беларусі падключэнне да Інтэрнэту знаходзіцца фактычна манапольна ў руках дзяржаўнага прадпрыемства «Белтэлекам». Ён ставіць кошты на інтэрнэт-паслугі, якія ў сем разоў перавышаюць рынальны сабекошт. Такое становішча тлумачыцца тым, што «Белтэлекаму» здаецца мэтазгодным за кошт звышпрыбыткаў ад продажу правайдэрскіх паслугаў фінансаваць іншыя праекты, напрыклад, пераабсталяванне састарэлых АТС. Дзякуючы такой палітыцы, якая падтрымліваецца дзяржавай, колькасць карыстальнікаў Інтэрнэту ў Беларусі не перавышае ста тысячаў (пры мізэрнай долі хатніх падключэнняў), пераважна ў Менску. І гэта ў той час, як ў Эстоніі існуе дзяржаўная праграма, каб зрабіць Інтэрнэт як мага дзешавейшым для насельніцтва, ажно да бясплатнага. Па колькасці саступае Інтэрнэту Беларусь сэрэпае ў Эўропе ўсім акрамя Албаніі.

Менавіта такі расклад дазволіў спецслужбам РБ падчас прэзідэнцкіх выбараў 9 верасня правесці бліскую аперцыю па адключэнні ад Сетка беларускай апазіцыі. Гэтую падзею дзеяч беларускага Інтэрнэту Янук

Латушка, які стала жыве ў Маскве, назваў абвясчэннем «Першай беларускай кібервайны». І сапраўды, звесткі аб адбыўшых падзеях вельмі нагадваюць звесткі аб вайсковых дзеяннях.

Ужо ўвечары 8 верасня пачала паступаць інфармацыя. Што не працуе электронная пошта ў некаторых беларускіх NGO. Каля 23 гадзін адключылася інфармацыйная старонка «Дзед Талаш». Потым тое самае адбылося з сайтамі незалежных выданняў – «Беларускі рынак», «Белоруская Деловая Газета». Быў цалкам вырублены шэраг сайтаў прысвечаных уласна выбарам, ў тым ліку старонка «Белорусской газеты», на якой павінен быў адлюстроўвацца ход галасавання ў рэальным часе.

Раніцай 9 верасня стала зразумела, што ўладам ўдалося амаль цалкам вырубіць незалежныя крыніцы інфармацыі аб выбарах шляхам адключэння старонак, прысвечаных Незалежнаму назіранню за выбарамі, інфармацыйных старонак Хартыі-97, Белапан, Белапан-Выбары, BARCnews, Дранікі, «Радые-Рацыя», «Радые Свабода», газэтаў «Наша Свабода», «Наша Ніва», часопіса «ARCHE». Атакі падвергліся так сама сайты праваабарончага цэнтру «Вясна», руху «Зубр», «Маладога Фронту», «Краю», Уладзімера Ганчарыка. У іх была адключаная і электронная пошта. Пацярпелі сайты ў зоне minsk.by, org.by, nsys.by, home.by, unibel.by, якія належаць да сэрвераў IREX і home.by.

Тэхнічна гэта выглядала наступным чынам: з DNS-сэрвераў былі выдалены лічбавыя запісы, якія дазваляюць ажыццяўляць пошук старонак. Акрамя таго, быў заблакаваны кантакт з тымі сайтамі, якія месцяцца за мяжой – быў пастаўлены фільтр на белтэлекаўскім канале, які злучае беларускую частку net'у з сусветным Сецівам. Пры гэтым сайты заставаліся даступнымі для карыстальнікаў з за мяжы. Трэба адзначыць, што аперцыя праводзілася ювелірна – удары наносіліся мэтава па беларускіх палітычных інтэрнэт-рэсурсах, не краючы астатняй часткі bynet'у. Можна было чакаць і больш маштабнай акцыі, напрыклад, поўнага адключэння краіны ад сусветнага павуціння.

Але нельга казаць, што не было пэўнага супраціву інтэрнэт-цэнзуре. На працягу ўсяго перыяду адключэння ажыццяўляліся спробы аднавіць працу «вырубленых» старонак, якія часам прыводзілі да частковага поспеху. Напрыклад, здолеў аднавіць працу сайт «Белорусской газеты», ствараліся дублікаты старонак – так званыя «люстэркі». Дарэчы, нешта падобнае ад-

бывалася і ў Расеі ў 1999 годзе падчас выбараў ў Дзярждуму – там сама былі спробы забараніць публікацыю вынікаў назірання за выбарамі, але «люстэркі» гэтага сайта распаўсюджваліся ў геаметрычнай прагрэсіі.

Дададзім, што ў ноч з 9 на 10 была адключаная так сама і мабільная сувязь.

Мэтай кібервайны, відавочна, была нейтралізацыя структураў Незалежнага Назірання, каб прадухіліць абвяшчэння вынікаў паралельнага падліку галасоў раней за афіцыйныя. Выканаўцам гэтае аперацыі належыць прызнаць «Белтэлекам», дзяржаўны первічны правайдэр «Белпак». Кіраўніцтва ажыццяўлялася, трэба меркаваць, адпаведнымі структурамі пры Радзе Бяспекі, якія кантралююць «інфармацыйную бяспеку» рэжыму. Дарэчы, сама акцыя па абмежаванні непажаданай для рэжыму інфармацыі адбылася ў духу вядомага ў свой час праекта закона аб інфармацыйнай бяспецы. Закон, пад націскам грамадскасці не быў прыняты, але практычна дзейнічае.

Пасля падзеяў кіраўнік Белтэле-

каму Мікалай Крукоўскі паведаміў, што «збоі ў працы камунікацыяў адбыліся з-за вялізнага інтарэсу беларускага і сусветнага грамадства да выбараў». Але Крукоўскі не здолеў адказаць, чаму перагрузка ўздзейнічала толькі на апазіцыйныя і незалежныя рэсурсы.

За нядоўгі час існавання беларускага Інтэрнэту грамадства прывычалася да таго, што менавіта ён застаецца адзінай непадцэнзурнай крыніцай інфармацыі аб падзеях ў РБ. Але рэжым прадэманстраваў, што непадцэнзурных ў краіне няма, і наступ на свабоду слова не мае выключэнняў. Застаецца толькі чакаць, ці была гэта разавая акцыя менавіта пад прэзідэнцкія выбары, ці нас і надалей чакае пастаянная цэнзура ў Інтэрнэце, як гэта робіцца, напрыклад ў КНР. Тут створана цэлая дзяржаўная сістэма барацьбе з непажаданай для ўлады дзейнасці ў Інтэрнэце, створаны адпаведныя службы і законадаўчая база, прадугледжваецца смяротнае пакаранне за распаўсюджанне ў Сеціве сакрэтнай ці ідэалагічна шкоднай інфармацыі. Нават ў дэмакратычных

краінах Захаду чуваць словы пра пагрозу электроннага нэаталітарызма ў сувязі з выкрыццём праграмы інтэрнэт-шпіянажу «Эшэлон», у якой прымаў удзел кампутарны гігант «Майкрасофт».

Інтэрнэт – усяго толькі частка грамадства, люстра нашых дзён, якая адлюстроўвае не толькі свабоду, але таксама і дыктатуру. Усеагульная інфарматызацыя чалавечага жыцця ставіць перад намі пытанні, на якія пакуль што цяжка даць пэўныя адназначныя адказы.

Інтэрнэт сапраўды стварае поле фактычна поўнай інфармацыйнай свабоды, свет неабмежаваных інфармацыйных магчымасцяў. Але менавіта з-за неабмежаванасці гэтых магчымасцяў існуе верагоднасць стварэння сістэмы абмежавання свабоды карыстальнікаў. Ад палітычнай культуры і палітычнага клімату ў краіне залежыць, ці будзе гэта сістэма дэмакратычнай, прававой і гібкай – шлях, па якім зараз іддзе праца пошукавых сістэмаў, ці гэта будзе простая Інтэрнэт-цэнзура – тое, што мы назіралі ў Беларусі падчас выбараў.

Немного истории...

В 60-е годы Министерство обороны США поставило перед собой задачу – разработать надежную компьютерную сеть, которая должна была служить стратегическим интересам США. В основу концепции надежной сети была положена идея децентрализации. В распределенной децентрализованной системе частичный отказ в работе сети не приводил к полной потере работоспособности.

В 1969 году большинство учреждений, связанных с Министерством обороны, объединили собственные сети в так называемую ARPANet (Advanced Research Projects Agency Network). Университеты и другие учебные заведения проявили большой интерес к этой сети. Сеть ARPANet можно считать прародителем современной сети Internet.

В 1983 году сеть Internet получила мощный толчок к развитию. Для того чтобы стандартизировать обмен данными между UNIX-серверами и клиентами, ученые Калифорнийского университета в Беркли разработали протокол передачи данных, который благодаря своей простоте, надежности и аппаратной независимости был принят и в Internet. Так родился протокол TCP/IP.

Процесс развития Internet сопровождался бурным ростом числа серверов. В течение первого десятилетия это число увеличивалось за год на несколько тысяч. В начале следующего десятилетия их было уже около 100000.

После того как право подключения к сети ARPANet получили коммерческие предприятия и частные лица, ARPANet превратилась в Internet.

Тем не менее пришлось ждать 1993 года (когда число подключенных серверов перевалило за миллион), прежде чем сеть Internet приобрела очертания, близкие к сегодняшним, и провозгласила в качестве цели своего развития всеобщую информатизацию всего человечества.

Многие частные предприятия и государственные учреждения были в восторге от возможностей глобальной системы связи, хотели пользоваться ее услугами и принимать участие в ее развитии. В то же время академические институты и учебные заведения форсировали дальнейшее развитие Internet.

Сеть Internet создавалась и развивалась как бесплатная, и это одно из наиболее существенных ее преимуществ. Фактически при подключении Вы оплачиваете услуги только локального поставщика услуг, а сама пересылка информации, ее поиск и другие услуги бесплатны. Это привлекает к сети Internet пользователей персональных компьютеров.

Никаких ограничений для типов подключаемых к Internet компьютеров не существует, несмотря на то, что технологически большинство серверов Internet базируется на UNIX-системах. В 1994 году насчитывалось уже 4 миллиона компьютеров, работающих в сети.

Важнейшим событием в своей биографии Internet обязана швейцарским ученым из Европейской Лаборатории ядерной физики CERN. С созданием языка описания документов HTML родилась возможность построения службы World Wide Web (WWW), позволившей объединять в одном структурированном документе текстовые и графические данные (а позднее и другие мультимедиа-элементы), а также включать в любой документ ссылки на другие документы, расположенные в произвольных местах сети.

Пионерами изыскательных работ в сфере глобальной информатизации стали студенты факультета NCSA (National Center for Supercomputing Applications) из университета в Иллинойсе. Они построили первый Web-браузер (программу-обозреватель) Mosaic, который позволил отображать на мониторах компьютеров HTML-документы.